

SHRNUTÍ VÝVOJE FINANČNÍHO TRHU V ROCE 2022

Makroekonomická situace	Tempo růstu hrubého domácího produktu mírně kleslo na 2,5 %, když v důsledku vojenského konfliktu na Ukrajině klesl globální hospodářský růst a zintenzivnily inflační tlaky zejména u cen potravin a energií. Harmonizovaný index spotřebitelských cen vzrostl o 14,8 %. Míra nezaměstnanosti klesla na 2,3 % a nadále byla nejnižší v celé EU. Deficit hospodaření vládních institucí poprvé po dvou letech významněji klesl na 3,6 % HDP, což se odrazilo v pomalejším růstu míry zadlužení o 2,1 p. b. na 44,1 % HDP.
Měnová politika a devizový trh	ČNB pokračovala v 1. pololetí 2022 ve zvyšování úrokových sazeb, které jako jedna z prvních centrálních bank ve vyspělém světě zahájila již v roce 2021. Základní 2T repo sazba ke konci roku meziročně vzrostla o 3,25 p. b. na 7,0 %, tedy nejvýše za více než 20 let. V druhé polovině roku nicméně v bankovní radě ČNB převážily preference pro stabilitu sazeb, které se následně již neměnily. Průměrný kurz české koruny vůči euru posílil o jednu korunu na 24,6 CZK/EUR.
Umístění prostředků na finančním trhu	Objem prostředků umístěných na finančním trhu se zvýšil o 5,8 % na 8,6 bil. Kč, což oproti předchozím 3 letům představovalo nižší tempo růstu prostředků. Nejvyšší absolutní přírůstek objemu prostředků zaznamenaly opět vklady u úvěrových institucí (o 356,8 mld. Kč), které zaujímaly přibližně dvoutřetinový podíl na celkových prostředcích. Nejvyšší tempo růstu vykázaly prostředky spravované investičními fondy (o 13,6 %), jejichž podíl na celkových prostředcích vzrostl od konce roku 2017 nejvíce a dosáhl 12,9 %.
Struktura úspor domácností	Objem úspor domácností umístěných v rámci produktů či nástrojů finančního trhu vzrostl o 7,2 % na 5,8 bil. Kč. Nejvyššího absolutního i relativního nárůstu nově dosáhly termínované vklady bez stavebního spoření, a to o 303,8 mld. Kč, resp. 142,0 % na 517,8 mld. Kč. Naopak objem netermínovaných vkladů se snížil o 3,8 % a jejich podíl na celkových úsporách domácností poklesl na 47,8 %. Celkově se během posledních 5 let podíl vkladových produktů na úsporách domácností mírně snížil o 2,6 p. b. na 62,4 %, a to zejména ve prospěch úspor umístěných v investičních fondech.
Zadlužení domácností	Zadlužení domácností vzrostlo o 4,8 % na 2,2 bil. Kč, což bylo poloviční tempo růstu oproti roku 2021, a to především kvůli zpomalení růstu úvěrů na bydlení (na 4,8 %). Podíl těchto úvěrů na celkovém zadlužení se tak v podstatě nezměnil a dosáhl 75,7 %. Relativní míra zadlužení domácností vztažená k HDP díky růstu nominálního HDP klesla (o 2,1 p. b. na 32,6 %) a ve srovnání se zbytkem EU zůstala spíše nižší.
Subjekty finančního trhu	V jednotlivých sektorech finančního trhu nedošlo k výrazným změnám počtu subjektů. Významnou událostí v sektoru úvěrových institucí bylo v dubnu odejmutí bankovní licence Sberbank CZ, a.s., která nebyla od 25. 2. 2022 schopna plnit své závazky vůči klientům z důvodu likviditních problémů v souvislosti s důsledky vojenského konfliktu na Ukrajině a následně vstoupila do likvidace. Rovněž v dubnu vstoupila Družstevní záložna Kredit do likvidace. V září se Banka CREDITAS a.s. stala majitelem Expobank CZ a.s., jež následně od října změnila obchodní název na Max banka a.s. V oblasti kapitálového trhu se zvýšil počet investičních fondů s právní osobností, investičních společností i podílových fondů.
Bankovní sektor	Bankovní sektor (včetně stavebních spořitelen) zaznamenal růst aktiv o 4,0 % na 8,9 bil. Kč a již tradičně potvrdil svoje dominantní postavení na českém finančním trhu. Celkový kapitálový poměr, jakožto klíčový faktor odolnosti sektoru, mírně klesl o 1,2 p. b. na 22,3 %, ale i tak dosahoval v dlouhodobém srovnání nadprůměrných hodnot. Zisk před zdaněním vzrostl o 42,8 % na 122,2 mld. Kč, a překonal tak výsledky dosahované před pandemií COVID-19, a to zejm. díky růstu čistých úrokových výnosů.
Úrokové sazby	Zvýšení měnověpolitických sazeb ČNB se projevilo v růstu průměrných ročních sazeb vkladů domácností na nejvyšší hodnotu za 10 let a v případě nefinančních podniků dokonce za 20 let. Průměrné úročení korunových úvěrů nefinančním podnikům výrazně vzrostlo o 3,5 p. b. na 6,5 %. V případě domácností průměrné úročení úvěrů na bydlení

vykázalo růst o 0,2 p. b. na 2,6 % a naopak u úvěrů na spotřebu kleslo na dlouhodobě nejnižší hodnotu 8,3 %.

Vklady a úvěry

Objem klientských bankovních vkladů se zvýšil o 6,5 % na 5,9 bil. Kč. Obdobným tempem (o 5,8 %) vzrostl objem úvěrů na 4,1 bil. Kč. Na zpomalení dynamiky růstu klientských bankovních úvěrů (o 1,2 p. b.) měl především vliv pokles tempa úvěrů domácnostem (o 5,2 p. b.). Podíl nevykonných úvěrů na celkových klientských úvěrech klesl o 0,4 p. b. na 2,0 %, tj. na nejnižší zaznamenanou úroveň za 20 let. Poměr klientských vkladů ke klientským úvěrům v bankovním sektoru se výrazněji nezměnil (143,9 %), když v rámci EU jeho úroveň opět patřila k nejvyšším.

Hypoteční trh

Aktivita na hypotečním trhu se výrazně snížila, když objem nově poskytnutých hypotečních úvěrů klesl o 36,3 % na 566,4 mld. Kč, a to vzhledem k vývoji segmentu úvěrů na bytové nemovitosti, kde došlo k poklesu o 51,2 % na 314,4 mld. Kč. Z toho čistě nové hypoteční úvěry na bytové nemovitosti (bez refixací a refinancování) poskytnuté obyvatelstvu zaznamenaly 60% pokles na nejnižší hodnotu za posledních 5 let, a to 148,7 mld. Kč. Celkový objem nesplacených hypotečních úvěrů se zvýšil o 5,0 % na 2,5 bil. Kč, což za posledních 5 let znamenalo cca 67% kumulativní růst.

Stavební spořitelny

Stavební spořitelny uzavřely téměř 487 tisíc smluv o stavebním spoření, což znamenalo nejvyšší počet od roku 2011. Produkce úvěrových smluv naopak výrazně poklesla (o 24,4 %) na 51,5 tisíc. Celkový objem nesplacených úvěrů vzrostl o 7,1 % na rekordních 342,0 mld. Kč. Naspořená částka poklesla o 8,6 % na 334,7 mld. Kč, tedy nejnižší hodnotu za posledních 5 let. Podíl vkladů domácností u stavebních spořitelien na jejich celkových vkladech u úvěrových institucí se rovněž snížil na nejnižší hodnotu v historii stavebního spoření, a to 9,2 %. Poměr podílu úvěrů k naspořené částce se zvýšil o 15,0 p. b. na historicky nejvyšších 102,2 %. Stát vyplatil na přímé státní podpoře 4,3 mld. Kč.

Družstevní záložny

Celková bilanční suma sektoru družstevních záložen poprvé od roku 2016 vzrostla, a to o 4,0 % na 9,4 mld. Kč, ovšem stejně jako v předchozích 3 letech tvořila jen 0,1 % aktiv všech úvěrových institucí. Podíl nevykonných úvěrů poklesl o 1,6 p. b. na 24,5 %. Celkový kapitálový poměr se zvýšil o 0,4 p. b. na 24,9 %. Sektor družstevních záložen dosáhl stejně jako v roce 2021 kladného výsledku hospodaření před zdaněním, a to ve výši 104,8 mil. Kč.

Nebankovní poskytovatelé financování

Bilanční suma sektoru nebankovních poskytovatelů financování vzrostla o 4,7 % na 440,5 mld. Kč, což byla nejvyšší hodnota za posledních 5 let, i přesto však představovala jen necelý 5% podíl vůči bilanční sumě bankovního sektoru. Objem poskytnutých půjček se zvýšil o 7,2 % na 348,2 mld. Kč, tedy rovněž na nejvyšší hodnotu za posledních 5 let, přičemž růst zaznamenaly všechny tři dílčí segmenty, a to společnosti finančního leasingu o 8,0 %, společnosti ostatního úvěrování o 5,5 % a faktoringové a forfaitingové společnosti o 3,5 %.

Regulovaný a mimoburzovní trh

Hlavní český akciový index PX klesl o 15,7 % na 1 201,7 bodů, tj. méně než souhrnný globální akciový index MSCI ACWI, který během roku klesl o pětinu. Objem burzovních obchodů vzrostl o 17,0 % na 180,9 mld. Kč především díky růstu v případě akcií, které tvořily téměř 92 % zobchodovaného objemu. Objem obchodů v rámci RM-S, který se zaměřuje především na drobné investory, vykázal růst o 34,6 % na 6,5 mld. Kč.

Dluhopisové financování nefinančních podniků

Celkový objem dluhopisů emitovaných nefinančními podniky třetí rok v řadě klesl (o 23,5 %) na 242,9 mld. Kč, k čemuž vedl pokračující nárůst úrokových sazeb a hospodářská nejistota spojená s důsledky rostoucích cen energií a vývojem vojenského konfliktu na Ukrajině.

Nebankovní obchodníci s cennými papíry a správa aktiv

Objem aktiv nebankovních obchodníků s cennými papíry vzrostl o 8,3 % na 27,2 mld. Kč. Objem majetku svěřený správcům aktiv pokračoval v růstu, když vzrostl o 4,3 % na celkových 1,9 bil. Kč.

Investiční fondy

I navzdory převládajícímu poklesu cen aktiv na světových finančních trzích dosáhl objem majetku v investičních fondech po 14% růstu dlouhodobě nejvyšší úrovně, a to 1 103,0 mld. Kč. Z toho fondy kolektivního investování představovaly 751,6 mld. Kč a fondy kvalifikovaných investorů 351,5 mld. Kč. Z hlediska struktury umístění prostředků došlo v případě domácích fondů k nárůstu podílu dluhopisových fondů (o 14,6 p. b. na 36,8 %) a k poklesu podílu fondů smíšených (o 12,0 p. b. na 34,0 %) i akciových (o 3,5 p. b. na 16,3 %). Mezi zahraničními fondy svůj podíl posílily fondy akciové (o 1,5 p. b. na 41,6 %) i dluhopisové (o 0,9 % na 20,3 %), a to na úkor fondů smíšených (pokles o 2,5 % na 29,4 %).

Pojišťovny

Hrubé předepsané pojistné se zvýšilo o 11,3 % na 200,1 mld. Kč, a pokračovalo tak v rostoucím trendu započatém v roce 2017. Celkový růst pojistného byl opět způsoben především růstem v segmentu neživotního pojištění, a to o 13,9 % na 145,8 mld. Kč. Oproti předchozím 5 letům došlo navíc ke zvýšení objemu předepsaného pojistného o 5,0 % na 54,3 mld. Kč i v segmentu životního pojištění. Celkový počet pojistných smluv se mírně snížil o 1,8 % na 29,8 milionu. Bilanční suma sektoru pojišťoven klesla o 6,1 % na 492,7 mld. Kč.

Penzijní připojištění a doplňkové penzijní spoření

Celkový počet účastníků III. penzijního pilíře se snížil o 1,0 % na 4,4 mil. osob. Objem prostředků spravovaný ve III. penzijním pilíři opět vzrostl, nicméně nejnižším tempem za posledních 5 let, a to o 3,1 % na 584,2 mld. Kč. Průměrný měsíční příspěvek účastníka se zvýšil na 795 Kč v rámci penzijního připojištění a na 853 Kč v případě doplňkového penzijního spoření. Podíl smluv s příspěvkem zaměstnavatele vykázal nárůst o 0,7 p. b. na 24,7 %. Celková přímá státní podpora vyplacená účastníkům III. penzijního pilíře činila 7,6 mld. Kč. Zhodnocení žádného z transformovaných ani účastnických fondů ke konci roku 2022 nepřevýšilo průměrnou roční míru inflace.

Legislativa finančního trhu

V souvislosti s implementací předpisů EU týkajících se unie kapitálových trhů byly novelizovány některé zákony v oblasti finančního trhu, byl přijat zákon o panevropském osobním penzijním produktu a novela zákona o platebním styku. Na evropské úrovni byly projednávány tématy balíček pro oblast digitálních financí, spotřebitelské úvěry, evropské zelené dluhopisy, balíček zahrnující revizi směrnice Solventnost II a novou úpravu ozdravných postupů a řešení krize u pojišťoven a zajišťoven, implementace standardu Basel III, balíček dalších návrhů k unii kapitálových trhů, okamžité úhrady, úprava nepřímého upisování způsobilých závazků MREL (tzv. Daisy Chain Act) a nabízení finančních služeb na dálku.